

Handläggare: Sara Hallström
Telefon: 08-508 29451

Kommunstyrelsen

Förslag till reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd

Stadsledningskontorets förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Stadsledningskontorets förslag till reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd godkänns.

Irene Lundquist Svenonius
Stadsdirektör

Gunnar Björkman
Biträdande stadsdirektör

Sammanfattning

I budget 2007 beslutades att riktlinjerna avseende ekonomiskt bistånd skulle ses över så att krav på motprestation införs som huvudregel. En grupp har nu föreslagit nya riktlinjer som stadsledningskontoret tillstyrker.

Arbetslinjen ska gälla, alla som kan arbeta och försörja sig själva – helt eller delvis – ska på alla sätt hjälpas ur bidragsberoende. Ekonomiskt bistånd är inte, och ska inte bli, ett nytt socialförsäkringssystem utan ett skyddsnät som träder i kraft när alla andra försörjningsformer fallerat. Det är därför viktigt att incitamenten är korrekta, att det ska löna sig för människor att gå från bidragsberoende till egen försörjning. Det måste vara ett respektavstånd mellan att försörja sig på arbetsinkomster och att leva på ekonomiskt bistånd. Det finns skäl att ytterligare överväga hur stadens system bör vara utformade för att undvika negativa margineffekter av att gå från bidragsberoende till arbete.

Stadsledningskontoret anser att det på ett par områden finns skäl att överväga att gå längre än som föreslås i förslaget till riktlinjer. Det handlar om inom vilket geografiskt område som man som bidragsmottagare förväntas acceptera ett erbjudande om arbete. Stadsledningskontoret menar också att det finns skäl att överväga att staden ska begära

intyg på fastighetsägarens medgivande till andrahandsförhyrning och inneboende innan ersättning för boendekostnad utges. Kontoret anser vidare att staden bör införa tydligare regler om att istället för kontanta medel utge ekonomiskt bistånd i form av rekvisitioner/matkuponger i de fall som det bedöms att pengarna annars kommer att användas för att finansiera missbruk.

Ärendet

Beslut

Kommunfullmäktige gav den 8 december 2006, i samband med behandlingen av budget 2007 för Stockholms stad, kommunstyrelsen i uppdrag att genomföra en översyn av riktlinjerna för ekonomiskt bistånd, bl.a. i syfte att införa krav på motprestation som huvudregel.

Övriga revideringar av riktlinjerna

Nuvarande riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd beslutades av kommunfullmäktige 1999 och justerades senast 2 juni 2004. Ny politisk inriktning i staden, ändringar i lagstiftning samt andra förändrade förutsättningar har aktualiserat behovet av reviderade riktlinjer.

Riktlinjernas upplägg och förändringar jämfört med nuvarande riktlinjer

I riktlinjernas två inledande avsnitt anges ramar, utgångspunkter och viktiga perspektiv för arbetet, samt ett förtydligande av uppdraget. I de följande avsnitten följer en mer fördjupad beskrivning av hanteringen av vanligt förekommande situationer och behov samt förutsättningarna för olika gruppers rätt till ekonomiskt bistånd, vilka motprestationer som kan ställas. I sista avsnittet anges anvisningar för ärendehandläggningen.

Förändringen när det gäller bidrag till SL-kort innebär att SL-kort beviljas enligt vad som anges i 4 kap 3 § socialtjänstlagen om ekonomiskt bistånd. Där anges att ekonomiskt bistånd lämnas för skäligena kostnader för arbetsresor. I praktiken innebär detta att SL-kort beviljas om behov föreligger för att kunna resa till arbetet eller för att kunna delta i regelbundna aktiviteter för att komma i arbete. SL-kort beviljas också om behov av regelbundna resor bedöms föreligga av andra skäl, exempelvis för att kunna delta i behandling och rehabiliteringsinsatser. I anslutning till detta föreslås ett rimligt gångavstånd, med utgångspunkt för grundskolans regler för elever.

För att uppnå mer likartade bedömningar föreslås preciseringar när det gäller att godkänna vissa kostnader såsom elförbrukning, lösöresbelopp i hemförsäkringen och bostadsstorlek. En tidsgräns föreslås vid bistånd i form av magasineringkostnad.

Avsnittet om ekonomiskt bistånd till egenavgifter vid institutionsboende och avgift vid sjukhusvård har förtydligats liksom avsnittet om ekonomiskt bistånd till begravningskostnad. Gällande tandvård har ett förtydligande om narkostandvård gjorts.

Den skriftliga utredning som utgör underlag för och bifogas polisanmälan ska ge en beskrivning av den sökandes ekonomiska och sociala situation samt förvaltningens bedömning av den sökande och det som hänt. Den ska också innehålla följande fakta:

- Uppgifter om utbetalningar det sökande obehörigen fått, datum och ändamål samt på vilket sätt de är felaktiga.
- Fotokopior på olika verifikationer, t.ex. löneaviser, läkarintyg etc.
- Redogörelse för inkomster månad för månad och hur dessa kontrollerats.
- Vilket belopp nämnden återkräver.
- Eventuella journalblad som visar vilken information den sökande fått eller andra relevanta fakta som legat till grund för de aktuella besluten.

Kopior på ansökningsblanketter med sökandens underskrift ska bifogas.

Utredningen ska delges den sökande.

Ref. litteratur

- Socialstyrelsens Allmänna Råd, Ekonomiskt bistånd, SOSFS 2003:5
- Socialstyrelsens handbok "Ekonomiskt bistånd - Stöd för rättstillämpning och handläggning av ärenden inom den kommunala socialtjänsten", 2003.
- Socialstyrelsens handbok "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten", 2006.

Bilagor:

1. Lagstiftning i SoL
2. Försörjningshinder
3. Ändamål
4. Avslutsorsaker

När det gäller telefonabonnemang föreslås mobiltelefon kunna ersätta stationär telefon om inte särskilda skäl föreligger.

Nya avsnitt har införts gällande personer som tillfälligt vistas i kommunen, om kontraktsvård och om bistånd till spelberoende. Slutligen har avsnittet om EU-medborgare omarbetats enligt de nya EU-reglerna.

Ärendets beredning

Översynen har genomförts av en arbetsgrupp under ledning av stadsdelsdirektör Gillis Hammar. I arbetsgruppen har funnits representanter för socialtjänstförvaltningen liksom stadsledningskontorets finans- och juridiska avdelningar samt Skärholmens stadsdelsförvaltning.

Stadsledningskontorets synpunkter och förslag

Syftet med de nya riktlinjerna för ekonomiskt bistånd är att de systematiskt ska stödja arbetslinjen och tillsammans med utvecklingen av jobbtorg i Stockholm leda till att biståndstagare ökar sin förmåga att försörja sig själva.

Ett problem i sammanhanget är att ekonomiskt bistånd har starka marginaleffekter, d.v.s. varje krona som en biståndstagare tjänar genom arbete riskerar att minska hans bidrag med lika mycket. För att inte skicka felaktiga signaler om värdet av eget arbete, har staden därför t ex valt att undanta barns och ungdomars inkomster från sommarjobb från det sammanlagda beräkningsunderlaget när familjens rätt till ev. ekonomiskt bistånd ska bestämmas. Det vore olyckligt om unga människor tidigt lär sig att arbete inte lönar sig. Av samma skäl vore det olyckligt om den som genom egna insatser och jobbtorgets ansträngningar får ett arbete inte upplever en förbättrad ekonomisk situation och i vart fall inte behöver vidkännas försämringar när personen går från bidragsförsörjning till försörjning genom eget arbete. Det skulle riskera att allvarligt försämma motiven att själv anstränga sig, framför allt om de jobb som omedelbart står till förfogande är på timbasis eller deltid.

Ekonomiskt bistånd är inte, och ska inte bli, ett nytt socialförsäkringssystem utan ett skyddsnet som träder i kraft när alla andra försörjningsformer fallerat. Det är därför viktigt att incitamenten är korrekta, att det ska löna sig för människor att gå från bidragsberoende till egen försörjning. Det måste vara ett respektavstånd mellan att försörja sig på arbetsinkomster och att leva på ekonomiskt bistånd. Det finns skäl att ytterligare överväga hur stadens system bör vara utformade för att undvika negativa marginaleffekter av att gå från bidragsberoende till arbete.

Stadsledningskontoret anser att det även på ett par fler områden finns skäl att överväga att gå längre än som föreslås i förslaget till riktlinjer. Det första handlar om inom vilket geografiskt område som man som bidragsmottagare förväntas acceptera ett erbjudande om arbete. Den som uppbär a-kassa och söker jobb via arbetsförmedlingen är i princip skyldig att ta erbjudet relevant arbete oavsett om det ligger i hemkommunen eller inte.

Kan man inte få jobb inom sin egen bransch nära hemmet, och vill stanna i yrket, får man acceptera att flytta dit jobbet finns. Den som vägrar detta riskerar att förlora sin rätt att uppbära a-kassa. Samma regler finns inte för ekonomiskt bistånd, dels för att arbetsförmedlingen inte äger frågan om avslag på begärt stöd, dels för att själva regelverket ser annorlunda ut.

Frågan som nu aktualiseras i såväl riktlinjerna för ekonomiskt bistånd, som i regelverket för de kommande jobbtorgen, är hur geografiskt brett man som biståndsmottagare ska förväntas acceptera ett erbjudande om arbete. Ett allt tydligare problem i Stockholm är att det finns en obalans på arbetsmarknaden mellan utbudet av kompetens och den framväxande efterfrågan. På andra orter är förhållandet det omvända; det saknas ibland betydande antal personer att rekrytera till på den aktuella orten starka branscher. Frivilliga försök har gjorts där orter med arbetslöshet samarbetar med orter som har rekryteringsbehov i vissa branscher. Men frågan gäller också den som får sin försörjning av det allmänna och har ett krav ställt på sig att acceptera möjligheten till egen försörjning. Stadsledningskontoret anser för sin del att det ska ställas tydliga krav på personer som uppbär ekonomiskt bistånd att ta arbeten som är belägna på avstånd från staden. I ett tidigt skede bör pendling accepteras och uppmuntras, men krav om att flytta dit jobben finns är skäligt. Kraven om att kunna flytta bör riktas hårdare mot ensamstående utan barn. Hänsyn till barns situation samt till partner i familjen bör däremot tas.

Stadsledningskontoret menar också att det finns skäl att överväga att staden ska begära intyg på fastighetsägarens medgivande till andrahandsförhyrning och inneboende innan ersättning för boendekostnad utges. Illegal andrahands- och inneboende i hyresfastigheter är ett stort problem i Stockholm. Det begränsar rörligheten på bostadsmarknaden, det skapar illegitima förtjänster för den som har förstahandskontrakt och det leder till att fastighetsägarna förlorar den sociala kontroll som är viktig i en fastighet eller i ett bostadsområde.

I praktiken bidrar staden till denna oönskade andrahandsmarknad genom att utge ersättning även för sådana hyreskostnader som den enskilde har genom andrahands- och inneboende utan fastighetsägarens medgivande. Det bidrar också till att flyktingar med placering i en annan kommun kan söka sig till Stockholm utan vare sig bostad eller arbete och få sina boendekostnader betalda av socialtjänsten, trots att ett annat ordnat boende funnits på den ursprungliga orten. Kontoret anser att staden bör skärpa reglerna för ekonomiskt bistånd för hyreskostnader till att bara gälla andrahands- och inneboende med skriftligt medgivande från hyresvärden.

Kontoret anser vidare att staden bör införa tydligare regler om att istället för kontanta medel utge ekonomiskt bistånd i form av rekvisitioner/matkuponger i de fall som det bedöms att pengarna annars kommer att användas för att finansiera missbruk.

Det är ett belagt problem att vid tidpunkten för utbetalning av ekonomiskt bistånd ökar risken att dessa pengar inte används för sitt ändamål, utan för att finansiera missbruk. Socialtjänstlagens bestämmelser om eget ansvar och individuella val, gäller inte rätten att använda allmänna medel för att köpa sprit eller narkotika. Frågan har då och då aktualiserats om man vid dessa tillfällen istället ska ge den bidragsberättigade förmåner i form av rekvisitioner eller t.ex. matkuponger?

Denna möjlighet finns enligt socialtjänstlagen, men ska användas restriktivt. I praktiken används dock möjligheten så sällan att problemet med att bidragspengar går till missbruk existerar i verkligheten. Stadsledningskontoret anser att staden i riktlinjerna bör slå fast att istället för kontanta medel ska ekonomiskt bistånd i form av rekvisitioner/matkuponger utges i de fall som det bedöms att pengarna annars kommer att användas för att finansiera missbruk.